

62

U S T A W A

z dnia 31 stycznia 1959 r.

o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Art. 1. 1. Zakładanie i rozszerzanie cmentarzy komunalnych należy do prezydiów właściwych rad narodowych.

2. O założeniu lub rozszerzeniu cmentarza komunalnego decyduje prezydium miejskiej rady narodowej w miastach

wyłączonych z województw i w miastach stanowiących powiaty miejskie, a w innych miejscowościach prezydium powiatowej rady narodowej na wniosek prezydiów rady narodowej, na terenie której ma być założony albo rozszerzony cmentarz.

3. Na założenie lub rozszerzenie cmentarza wyznaniowego przez związek wyznaniowy wymagana jest zgoda prezydium wojewódzkiej (miasta wyłączonego z województwa) rady narodowej.

4. O zamknięciu cmentarza decyduje Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Ministrem Zdrowia, a gdy chodzi o cmentarze wyznaniowe ponadto w porozumieniu z Urzędem do Spraw Wyznań — na wniosek prezydium rady narodowej miasta, osiedla lub gromady, na terenie której cmentarz ma ulec zamknięciu, uzgodniony z prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

Art. 2. 1. Utrzymanie cmentarzy komunalnych i zarządzanie nimi należy do właściwych do spraw gospodarki komunalnej organów prezydiów rad narodowych miast, osiedli i gromad, na których terenie cmentarz jest położony.

2. Utrzymanie cmentarzy wyznaniowych i zarządzanie nimi należy do związków wyznaniowych.

3. Za korzystanie z cmentarzy i urządzeń cmentarnych pobierane są przez zarządy cmentarzy opłaty, których wysokość ustalają w odniesieniu do cmentarzy komunalnych prezydium właściwych rad narodowych miast, osiedli i gromad, a w odniesieniu do cmentarzy wyznaniowych, prezydium wojewódzkich (miast wyłączonych z województwa) rad narodowych

Art. 3. 1. Cmentarze zakłada się i rozszerza na terenach wyznaczonych w oparciu o plany zagospodarowania przestrzennego, a w braku takich planów — w oparciu o wytyczne do tych planów.

2. Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Ministrem Finansów oraz Urzędem do Spraw Wyznań ustali warunki odstępowania gruntów państwowych na zakładanie nowych i rozszerzanie istniejących cmentarzy.

Art. 4. Cmentarze komunalne zakłada się w zasadzie na terenie każdego miasta, gromady i osiedla, jednakże w uzasadnionych przypadkach można założyć jeden cmentarz przeznaczony dla dwu lub więcej gromad lub osiedli.

Art. 5. 1. Cmentarze powinny znajdować się na ogrodzonym terenie, odpowiednim pod względem sanitarnym.

2. Na każdym cmentarzu powinien być dom przedpogrzebowy lub kostnica, które służą:

- 1) do składania ciał osób zmarłych do czasu ich pochowania,
- 2) do wykonywania oględzin zwłok ludzkich dla celów sądowo-lekarskich, sanitarnych oraz milicyjnych,
- 3) do wykonywania innych czynności związanych z chowaniem zwłok.

3. Przepisy określające, jakie tereny pod względem sanitarnym, są odpowiednie na cmentarze, wyda w drodze rozporządzenia Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Ministrem Zdrowia oraz z Prezesem Komitetu do Spraw Urbanistyki i Architektury; przepisy te w szczególności powinny określać:

- 1) szerokość pasów izolujących teren cmentarny od innych terenów, a w szczególności terenów mieszkaniowych,
- 2) odległość cmentarza od źródeł ujęcia wody,
- 3) wymagania co do poziomu wód gruntowych na terenach przeznaczonych pod cmentarze.

Art. 6. 1. Użycie terenu cmentarnego po zamknięciu cmentarza na inny cel nie może nastąpić przed upływem 40 lat od chwili ostatniego pochowania zwłok na cmentarzu. Po upływie powyższego terminu użycie terenu cmentarnego na inne cele jest dopuszczalne, lecz bez uszkodzenia pamiątek wartości historycznej, archeologicznej lub artystycznej; pamiątki takie mogą być przeniesione na odpowiednie miejsce za zezwoleniem właściwego organu administracji prezydium wojewódzkiej (miasta wyłączonego z województwa) rady narodowej. Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Ministrami Zdrowia, Kultury i Sztuki oraz z Urzędem do Spraw Wyznań może w przypadkach wyjątkowej potrzeby ze względów użyteczności publicznej, obrony Państwa lub dla wykonania narodowych planów gospodarczych zezwolić, by teren cmentarny był użyty na inne cele przed upływem 40 lat.

2. Przy zmianie przeznaczenia terenu cmentarnego szczątki zwłok znajdujące się na tym terenie powinny być przeniesione na inny cmentarz na koszt nabywcy terenu lub nowego jego użytkownika.

Art. 7. 1. Grób nie może być użyty do ponownego chowania przed upływem lat 20.

2. Po upływie lat 20 ponowne użycie grobu do chowania nie może nastąpić, jeżeli jakkolwiek osoba zgłosi zastrzeżenie przeciw temu i uiści opłatę, przewidzianą za pochowanie zwłok. Zastrzeżenie to ma skutek na dalszych lat 20 i może być odnowione.

3. Przepisy ust. 1 i 2 nie mają zastosowania do pochowania zwłok w grobach murowanych, przeznaczonych do pomieszczenia zwłok więcej niż jednej osoby.

4. Dozwolone są umowy, przedłużające termin, przed upływem którego nie wolno użyć grobu do ponownego pochowania.

5. Niezależnie od powyższych przepisów jest wzbronione użycie do ponownego pochowania grobów, mających wartość pamiątek historycznych (ze względu na swą dawność lub osoby, które są w nich pochowane, lub zdarzenia, z którymi mają związek) albo wartość artystyczną.

Art. 8. 1. Przyjęcie zwłok do pochowania na cmentarzu następuje po przedstawieniu dokumentów określonych w art. 11 ust. 5 i 9.

2. W miejscowościach, w których nie ma cmentarzy komunalnych, do czasu ich założenia powinny być przyjmowane do pochowania na cmentarzach wyznaniowych zwłoki osób zmarłych bezwyznaniowych lub należących do wyznania, które nie ma cmentarza w danej miejscowości.

3. Zwłoki osób, o których mowa w ust. 2, powinny być przez zarząd cmentarza traktowane na równi ze zwłokami osób należących do wyznania, do którego należy cmentarz, a w szczególności pod względem wyznaczenia miejsca pochowania, właściwego ceremoniału pogrzebowego, wznoszenia nagrobków itp.

Art. 9. 1. Zwłoki osób zmarłych nie mogą być chowane przed upływem 24 godzin od chwili zgonu z wyjątkiem określonym w ust. 3.

2. Najpóźniej po upływie 72 godzin od chwili zgonu zwłoki powinny być usunięte z mieszkania celem pochowania lub w razie odroczenia terminu pochowania — złożone w domu przedpogrzebowym lub kostnicy, do czasu pochowania.

3. Zwłoki osób zmarłych na choroby zakaźne, których wykaz ustala Minister Zdrowia, powinny być natychmiast po stwierdzeniu zgonu usunięte z mieszkania i pochowane w ciągu 24 godzin od chwili zgonu na najbliższym cmentarzu.

4. Wyjątki od terminów określonych w ust. 2 mogą być czynione jedynie po utrwaleniu zwłok za zezwoleniem właściwego powiatowego (miejskiego, dzielnicowego) lub portowego inspektora sanitarnego.

5. Od chwili zgonu, aż do pochowania, zwłoki powinny być przechowywane w taki sposób, aby nie mogły powodować szkodliwego wpływu na otoczenie. Przepisy o przechowywaniu zwłok wydaje Minister Zdrowia.

Art. 10. 1. Prawo pochowania zwłok ludzkich ma najbliższa pozostała rodzina osoby zmarłej, a mianowicie: 1) pozostały małżonek(ka), 2) krewni zstępni, 3) krewni wstępni, 4) krewni boczni do 4 stopnia pokrewieństwa, 5) powinowaci w linii prostej do 1 stopnia. Prawo pochowania zwłok osób wojskowych zmarłych w czynnej służbie wojskowej przysługuje właściwym organom wojskowym w myśl przepisów wojskowych. Prawo pochowania zwłok osób zasłużonych wobec Państwa i społeczeństwa przysługuje organom państwowym, instytucjom i organizacjom społecznym. Prawo pochowania zwłok przysługuje również osobom, które do tego dobrowolnie się zobowiązują.

2. Zwłoki nie pochowane przez osoby, organy i instytucje wymienione w ust. 1 mogą być przekazane szkołom wyższym do celów naukowych. Decyzję o wydaniu zwłok szkołom wyższym wydaje właściwy do spraw zdrowia organ prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej.

3. Zwłoki nie pochowane względnie nie przekazane szkołom wyższym (ust. 1 i 2) powinny być pochowane przez właściwy do spraw opieki społecznej organ prezydium rady narodowej miasta, osiedla lub gromady miejsca zgonu.

4. Obowiązek pochowania zwłok, określony w ust. 3, nie wyklucza żądania zwrotu kosztów na podstawie innych ustaw.

5. Minister Sprawiedliwości unormuje sprawę postępowania ze zwłokami osób zmarłych w czasie odbywania kary pozbawienia wolności w więzieniu oraz osób straconych na podstawie wyroków kary śmierci.

Art. 11. 1. Zgon i jego przyczyna powinny być ustalone przez lekarza, leczącego chorego w ostatniej chorobie.

2. W razie niemożności dopełnienia przepisu ust. 1, stwierdzenie zgonu i jego przyczyny powinno nastąpić w drodze oględzin, dokonywanych przez lekarza zakładu społecznego służby zdrowia lub w razie jego braku przez inną osobę, powołaną do tych czynności przez właściwy do spraw zdrowia organ prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej, przy czym koszty tych oględzin i wystawionego świadectwa nie mogą obciążać rodziny zmarłego.

3. Minister Zdrowia określi w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób dokonywania oględzin oraz kwalifikacje osób, które z braku lekarza mogą być powoływane do wykonania oględzin,
- 2) w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych — zasady wzywania lekarzy, o których mowa w ust. 2, w celu stwierdzenia zgonu i jego przyczyny,

3) w porozumieniu z Ministrami Finansów oraz Gospodarki Komunalnej — zasady pokrywania wydatków związanych z wykonywaniem oględzin.

4. Osoby wymienione w ust. 1 i 2 stwierdzają zgon i jego przyczyny w sporządzonych w tym celu kartach zgonu. Karty zgonu powinny być wypełnione w dwóch egzemplarzach dla każdego przypadku zgonu według wzoru, którego treść oraz sposób wypełnienia określa Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Ministrami Zdrowia i Spraw Wewnętrznych.

5. Jeden z egzemplarzy karty zgonu, potwierdzonej przez właściwy organ ewidencji i kontroli ruchu ludności oraz urząd stanu cywilnego, przedstawia się właściwym organom dla celów pochowania zwłok, drugi zaś służy dla celów statystycznych.

6. Na pochowanie zwłok bądź przekazanie ich szkołom wyższym wymagane jest uprzednie stwierdzenie zgonu i jego przyczyny w karcie zgonu, potwierdzone przez właściwy organ ewidencji i kontroli ruchu ludności oraz urząd stanu cywilnego.

7. Lekarze stwierdzający zgon i jego przyczyny obowiązani są udzielać właściwym organom administracji prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej na żądanie dla celów statystycznych wyjaśnień, odnoszących się do faktu zgonu i jego przyczyny. O ile zmarły pozostawał podczas ostatniej choroby pod opieką lekarską, wyjaśnienia powinny również dotyczyć przebiegu tej choroby. Wyjaśnienia te stanowią tajemnicę służbową i mogą być wykorzystywane tylko dla celów statystycznych oraz w postępowaniu sądowym.

8. Zarówno lekarz, jak i inne osoby powołane do dokonywania oględzin zwłok (ust. 1 i 2), jeżeli przy dokonaniu tej czynności powzią pewność lub uzasadnione podejrzenie, że przyczyną zgonu była choroba zakaźna, podlegająca obowiązkowemu zgłoszeniu, powinni zawiadomić o tym natychmiast właściwego powiatowego (miejskiego, dzielnicowego) lub portowego inspektora sanitarnego. W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że przyczyną zgonu było przestępstwo, lekarz, jak i inne osoby powołane do oględzin zwłok powinni zawiadomić o tym natychmiast właściwego prokuratora lub najbliższy posterunek Milicji Obywatelskiej.

9. W przypadkach, w których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że przyczyną zgonu było przestępstwo, na pochowanie zwłok oprócz karty zgonu wymagane jest zezwolenie prokuratora.

Art. 12. 1. Zwłoki mogą być pochowane przez złożenie w grobach ziemnych, w grobach murowanych lub katakumbach i zatopienie w morzu.

2. Przenoszenie lub przewożenie zwłok w otwartych trumnach jest wzbronione.

3. Groby ziemne i groby murowane, przeznaczone na składanie zwłok i szczątków ludzkich, mogą się znajdować tylko na cmentarzach.

4. Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Ministrem Zdrowia może w drodze rozporządzenia określić wyjątki od zasad ustalonych w niniejszym artykule oraz ustalić szczegółowy sposób stosowania przepisów niniejszej ustawy do tych wyjątków.

Art. 13. 1. Zwłoki osób zmarłych lub zabitych w miejscach publicznych przed ich pochowaniem powinny być na

wniosek właściwych organów przewiezione do domu przedpogrzebowego lub do zakładu medycyny sądowej, a w razie ich braku w danej miejscowości do najbliższego szpitala posiadającego kostnicę, celem ustalenia przyczyny zgonu.

2. Prezydium rad narodowych miast, osiedli i gromad normują na swoim terenie sprawę przewożenia zwłok, o których mowa w ust. 1, na podstawie wytycznych wydanych przez Ministra Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym oraz Ministrami Zdrowia i Spraw Wewnętrznych.

Art. 14. 1. Przewożenie zwłok i szczątków w granicach Państwa na odległość nie więcej niż 30 km, a na obszarze miast, osiedli i gromad, na których terenie nastąpił zgon, bez względu na odległość — może być dokonywane bez uzyskania zezwolenia.

2. Przewożenie zwłok i szczątków w obrębie Państwa na odległość dalszą, przewożenie koleją, samolotami i statkami na wszelką odległość, a również wywożenie poza granice Państwa może nastąpić jedynie po uzyskaniu zezwolenia właściwego organu administracji prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej, właściwej ze względu na miejsce zgonu, wydanego w porozumieniu z powiatowym (miejskim, dzielnicowym) lub portowym inspektorem sanitarnym.

3. Na sprowadzenie zwłok i szczątków z obcego państwa należy uzyskać zezwolenie właściwego organu administracji prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej, właściwej ze względu na miejsce, w którym zwłoki i szczątki mają być pochowane — wydanego w porozumieniu z powiatowym (miejskim, dzielnicowym) lub portowym inspektorem sanitarnym.

4. W przypadku śmierci wskutek chorób zakaźnych, których wykaz ustala Minister Zdrowia, zezwolenie na przewóz zwłok (ust. 1, 2 i 3) nie może być udzielone przed upływem 2 lat od chwili zgonu. Wyjątki od tej zasady mogą być czynione przez Ministra Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Ministrem Zdrowia. Uprawnienia te mogą być przekazane właściwym do spraw gospodarki komunalnej organom prezydium wojewódzkiej (miasta wyłączonego z województwa) rady narodowej i wojewódzkim inspektorom sanitarnym.

Art. 15. 1. Ekshumacja zwłok i szczątków może być dokonana:

- 1) na umotywowaną prośbę rodziny lub otoczenia osoby zmarłej za zezwoleniem właściwego do spraw gospodarki komunalnej organu prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej, wydanym w porozumieniu z powiatowym (miejskim, dzielnicowym) lub portowym inspektorem sanitarnym,
- 2) na zarządzenie prokuratora lub sądu w trybie przewidzianym przez prawo,
- 3) w razie zajęcia terenu cmentarnego na inny cel — na podstawie decyzji właściwego do spraw gospodarki komunalnej organu prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej działającego w porozumieniu z właściwym powiatowym (miejskim, dzielnicowym) lub portowym inspektorem sanitarnym.

2. W przypadkach wymienionych w ust. 1 pkt 3 zwłoki i szczątki powinny być pochowane na nowo w innym miejscu. W przypadkach wywłaszczenia terenu cmentarnego koszt ekshumacji i przeniesienia ponosi nabywca terenu.

3. Zwłoki osób zmarłych na choroby zakaźne, których wykaz ustala Minister Zdrowia, nie mogą być ekshumowane w przypadkach przewidzianych w ust. 1 pkt 1 przed upływem 2 lat od dnia zgonu.

Art. 16. 1. Ciała osób zmarłych na okrętach, będących na pełnym morzu, powinny być pochowane przez zatopienie w morzu zgodnie ze zwyczajami morskimi. W przypadkach, kiedy okręt może w przeciągu 24 godzin przybyć do portu objętego programem podróży, należy zwłoki przewieźć na ląd i tam pochować.

2. Wyjątki od przepisów ust. 1 mogą być czynione przez kapitana okrętu z uwzględnieniem wskazań sanitarnych i wojskowych, jeżeli chodzi o okręty wojenne lub inne, używane dla celów wojskowych.

Art. 17. 1. W przypadku naruszenia przepisów art. 8 ust. 2 lub ust. 3 Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Urzędem do Spraw Wyznań może na wniosek prezydium wojewódzkiej (miasta wyłączonego z województwa) rady narodowej zarządzić przejęcie cmentarza wyznaniowego na rzecz Państwa z przeznaczeniem na cmentarz komunalny.

2. Przejęcie cmentarza wymienionego w ust. 1 następuje w sposób nieodpłatny. Zarządzenie o przejęciu stanowi podstawę do ujawnienia w księgach wieczystych przejścia na rzecz Państwa własności gruntu, na którym położony jest cmentarz.

Art. 18. 1. Kto narusza przepisy niniejszej ustawy lub rozporządzeń wydanych na jej podstawie, podlega karze aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 4.500 zł.

2. Orzekanie w sprawach określonych w ust. 1 następuje w trybie przepisów o orzecznictwie karno-administracyjnym. Kolegia karno-administracyjne wymierzają w tych sprawach również karę aresztu.

Art. 19. Przepisy niniejszej ustawy dotyczące ekshumacji i przewożenia zwłok nie odnoszą się do archeologicznych prac wykopaliskowych, dotyczących grobów i cmentarzysk położonych poza terenem cmentarzy objętych niniejszą ustawą.

Art. 20. 1. Ministrowie Gospodarki Komunalnej i Zdrowia określają w drodze rozporządzenia wymagania, jakim powinny odpowiadać cmentarze, groby i inne miejsca grzebania zwłok, sposób prowadzenia ewidencji grobów, a w szczególności prowadzenia ksiąg cmentarnych, oraz określają pojęcie zwłok i szczątków w rozumieniu niniejszej ustawy, postępowanie ze zwłokami i szczątkami oraz warunki ich ekshumacji i przewozu.

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie art. 5 ust. 3, art. 9 ust. 3, art. 11 ust. 3 i 4, art. 12 ust. 4, art. 14 ust. 4, art. 15 ust. 3 i art. 20 ust. 1 zachowują moc dotychczasowe przepisy.

Art. 21. 1. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów niniejszej ustawy oraz rozporządzeń wydanych na jej podstawie sprawują właściwe dla spraw gospodarki komunalnej i zdrowia organy prezydium rad narodowych miast, osiedli i gromad oraz powiatowi (miejscy, dzielnicowi) lub portowi inspektorzy sanitarni.

2. Ogólny nadzór nad sprawami objętymi niniejszą ustawą sprawują Ministrowie Gospodarki Komunalnej i Zdrowia — każdy w swoim zakresie działania.

Art. 22. W ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. Nr 39, poz. 311) art. 10 otrzymuje brzmienie:

„Art. 10. Do grobów i cmentarzy wojennych stosuje się odpowiednio przepisy o cmentarzach i chowaniu zmarłych”.

Art. 23. Traci moc ustawa z dnia 17 marca 1932 r. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu (Dz. U. Nr 35, poz. 359 z późniejszymi zmianami).

Art. 24. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: A. Zawadzki
Sekretarz Rady Państwa: J. Horodecki